

Nechci ztrácet online čas výkladem

Učitelka matematiky a informatiky Štěpánka Baierlová mluví o problémech, které řeší děti i učitelé během distanční výuky

LUCIE FIALOVÁ

Na základní škole v Sušici učí matematiku a informatiku. Letos získala druhé místo v soutěži o nejlepší učitele Global Teacher Prize. Porota mimo jiné oceňovala, že vede pro své kolegy webináře o tom, jak dobře učit na dálku. Pedagogové se podle ní za poslední měsíce v tomto ohledu hodně posunuli. „Zatímco na jaře se zajímali hlavně o to, jak fungují jednotlivé nástroje a aplikace, na podzim už častěji řešili, jak je smysluplně využívat ve výuce,“ říká Štěpánka Baierlová. Po podzimní vlně distanční výuky podle ní zůstalo největší otázkou, jak po delší dobu na dálku motivovat pasivnější studenty.

LN Jste oficiálně druhá nejlepší česká učitelka, pro své kolegy pořádáte kurzy, kde řešíte, jak se vypořádat s distanční výukou. Jak tedy vypadá online hodina ve vašem podání?

Já bych spíše popsal celý týden, protože distanční výuka se rozděluje na synchronní část, kdy pracujeme společně prostřednictvím videokonference, a na asynchronní, kdy žáci pracují samostatně na zadaných úkolech. A je potřeba, aby tyto dvě části byly v nějakém rozumném poměru. Je potřeba být s dětmi v kontaktu, ale není dobré překloupat kompletní rozvrh do online hodin.

LN Dobře, jak tedy vypadal týden distanční matematiky v devátých třídách ZŠ v Sušici?

Na začátku týdne jsem vydala žákům poslala plán na celý týden, aby věděli, co nás čeká. Pokud to bylo něco úplně nového, přiložila jsem také video, v němž jsem novou látku vysvětlila. Do videí jsem vložila i jednoduché otázky, žáci mi odpovídali na sdílenou nástěnku v Google Učebně. To byla taková moje první zpětná vazba, abych věděla, kdo se na video podíval a jak mu rozuměl. Podle toho jsem si naplánovala průběh společných hodin. Ty jsme měli během týdne tři: v první z nich jsme se věnovali právě dovednostem a aplikaci nové látky. Jedna z hodin byla ve znamení skupinové práce – každá skupinka pracovala na zadaném úkolu v nějakém sdíleném dokumentu nebo jamboardu a já v ten moment figurovala jen jako pomocník ve chvílích nesnáží. V Učebně měli zároveň zadaný pracovní list, na kterém pracovali celý týden, já jsem jim práci průběžně komentovala a vedla je ke správnému řešení. Třetí online hodina byla právě konzultační k těmto pracovním listům. Jinak jsme hráli různé matematické hry, řešili logické úlohy a luštili hádanky. Při synchronní online výuce je potřeba střídát aktivity ještě častěji než při výuce prezenční – to je asi první obecná věc, kterou bych doporučila všem. A pak je taky důležité nechávat toho hodně na žácích. Měli by cítit, že za pro ně jako učitel jsem, ale že jsou to oni, kdo musí odvést práci.

LN Hodně se diskutuje o tom, nakolik je vlastně distanční výuka efektivní, jestli to nebyl jen ztracený čas. Jak se to zdá vám?

Efektivita distanční výuky je sice nižší, než když jsme spolu ve škole, ale ztracený čas to určitě nebyl. Děti se učily novým věcem, jako je organizace času, plánování, více přebíraly odpovědnost za své vzdělání, to se jim do budoucna určitě bude hodit. Nejefektivnější se mi jevila skupinová práce – možná že když jsou děti jen spolu, mají menší ostych se doptat nebo si to mezi sebou dokážou lépe vysvětlit. Celkově mi připadalo, že se při synchronní hodině děje všechno tak zhruba

Má to smysl. Efektivita online výuky je sice nižší než prezenční, ale ztracený čas to není. Děti se učí novým věcem, říká Štěpánka Baierlová. FOTO MAFRA - PETR ERET

poloviční rychlostí. Někomu položíte otázku – a než si zapne mikrofon, než se napíšou odpovědi do chatu... Také je velmi obtížné mít na obrazovce „pod kontrolou“ všechny děti. Ve třídě se rozhlédnu a vidím, jestli někdo usíná nebo se ztratil a potřebuje pomoci. Máme velké třídy o třiceti dětech, už na jaře se mi osvědčilo dělit je při synchronní výuce na poloviny. Mohli jsme pak pracovat cíleněji a více diferencovat výuku i třeba podle toho, kdo se připravuje na přijímací zkoušky. To vidím jako jednu z mála výhod učení na dálku.

LN Jak jste ten rychleji ubíhající čas řešila?

Nejvíce času jsem ušetřila tím, že jsem během společných hodin nevykládala novou látku. U toho trochu vzniká efekt kina – kamarádi a kamarádky mi vypráví, že vejdu do pokoje svého dítěte a vidí, že paní učitelka mluví a dítě hraje hry, chatuje s kamarády, nebo si dokonce kope míčem. Já se jim vlastně ani nedívám, sedět několik hodin u počítače je náročné. Takže já jsem si řekla: žádné kino nebude a novou látku vysvětluju pomocí videí. Případá mi škoda ztratit čas online hodiny výkladem a nechat žáky samotné ve chvíli, kdy třeba zjistí, že tomu nerozumí. Má to tu výhodu, že kdo něčemu nerozumí, může si video pustit dvakrát třikrát a na hodině se doptat. Problém nastává, když se na video někdo vůbec nepodívá. Ale s tím se nedá nic dělat. Bě-

Při synchronní online výuce je potřeba střídát aktivity ještě častěji než při výuce prezenční – to je asi věc, kterou bych doporučila všem

hem distanční výuky se odpovědnost za vlastní vzdělávání přenáší více na děti a já si myslím, že je to správně.

LN Už dlouhá léta se mluví o revizi Rámcových vzdělávacích programů a o tom, že by se měl zredukovat objem toho, co se ve školách učí. Co s tím podle vás udělá zkušenost z distanční výuky?

Doufám, že pomůže. Když se dřív řeklo, že by se mělo něco vypustit, nebyla možná žádná shoda. Všechno se zdálo být stejně důležité. Možná si teď opravdu uvědomíme, že to jde a taky že je to potřeba. První vlastnovku vidím v tom, že mi hodně kolegů říkalo, že během distanční výuky opustili učebnice. Myslím, že učebnice někdy nás učitele příliš svazují. Máme pak potřebu probrat všechno, co v nich je. Já je nepoužívám už pár let, skládám pro děti různé úkoly tak, aby mi to dávalo smysl a obtížnost probíraného učiva gradovala.

LN Jak se během druhého uzavření škol cítili děti?

Mám ve třídě asi dvě děti, které rozkvetly. Jsou to pracovití žáci a asi jim vyhovovalo, že si své studium mohli řídit sami. Pro všechny ostatní to bylo velmi obtížné, chyběly jim kontakty a těšili se do školy. Co si myslím, že se ještě může objevit jako velký problém, jsou děti, které během distanční výuky nepustily mobil z ruky. Bála bych se, jestli nám tu pod rouškou distanční výuky nevznikají závislosti. Dřív dobu strávenou na internetu rodiče hlídali, nastavovali v domácnostech pravidla, ale teď bylo pro rodiče obtížné rozlišit, kdy se dítě ještě věnuje škole. A najednou jsou tu děti, které celé noci paří hry nebo visí na sociálních sítích. I mně posílali moji žáci úkoly třeba ve 2.45 v noci, evidentně mají opravdu posunutý režim. Snad se to změní, až se ve škole obnoví reálné sociální kontakty.

LN Účastnily se distanční výuky všichni vaši žáci? V Česku je údajně až deset tisíc dětí, které

ze vzdělávání úplně vypadly, třeba proto, že nemají potřebnou techniku.

Na jaře jsme pár ztracených dětí měli – nepřipojovaly se, nekomunikovaly. Na podzim škola těm, kdo potřebovali, zapůjčila techniku, takže společných hodin se účastnili všichni. Objevil se ale jiný problém: někteří žáci se sice na hodiny připojí, ale to je vše, sami už nedělají nic. Ptala jsem se jich, co by jim pomohlo, pořádkem jsem něco zkusila. Většinou mi ale řekli, že já nemůžu udělat nic, že ta lenost je tak velká, že se nedokážou překonat.

LN Co s tím?

Upřímně – nevím. Ani od nikoho z kolegů jsem zatím neslyšela: tohle nám skvěle funguje. Nechci žáky motivovat známkami, to podle mě nemá smysl. Asi nejlip mi zafungovalo komunikovat s rodiči. Poprvé jsem zkusila udělat třídní schůzku formou tripartity, kdy jsme se online potkali třídní učitelka a já, rodiče a dítě. Bylo to moc fajn a připadalo mi to dokonce osobnější než ve třídě – možná díky tomu, že každý je ve svém komfortním prostředí. Takže jsme se ne bavili jen o matematice, ale třeba i o tom, kam by se kdo mohl hlásit na školu. Ono to jde ruku v ruce, ty méně aktivní děti většinou celkově nevědí, co se sebou. Tripartitní schůzky bych si ráda přenesla i do běžných časů. Myslím, že komunikace je hodně důležitá. To nastavení, že jsme všichni na jedné lodi... I kdybychom si měli s rodiči jenom říct: není žádný problém, kdyby nějaký nastal, zavolejte. Je to určitě lepší než se s někým seznamovat až ve chvíli, kdy už ten problém vznikl.

LN Zvětší podle vás distanční výuka nerovnosti mezi dětmi?

Myslím, že rodinné zázemí hraje velkou roli. A není to jen o tom, jestli se s dítětem rodiče učí, nebo ne. To už u rodičů devětákové ani neočekáváme. Ale jestli je dítě ke studiu vedeno, jestli má zázemí, jestli mu někdo pomůže stanovit si denní režim. Někdy je potřeba v rodině nastavit podmín-

Někteří žáci se sice online připojí, ale to je vše. Na otázku, co by jim pomohlo, často říkali, že ta lenost je tak velká, že se nedokážou překonat.

ky tak, aby se co nejlépe mohlo vzdělávat více dětí. Při distanční výuce je rodinné zázemí důležitější i proto, že my učitelé těmto dětem na dálku nemůžeme pomoci. Nicméně si myslím, že takové rozdíly jako na jaře už nenastanou.

LN Vedete webináře pro kolegy. Co nejčastěji řeší, s čím potřebují pomoci, co je trápí?

Učitelé se od jara neskutečně posunuli. Zatímco na jaře se nejvíce dotazů týkalo toho, jak používat který nástroj, teď už se hodně řeší didaktika neboli to, jak nástroje smysluplně využívat. V tom vidím velký pokrok. V tomhle kontextu je pak smutné číst o tom, že učitelé sedí doma za plný plat a nic nedělají. To přece není pravda a naštěstí mnozí rodiče to vidí i oceňují. Mně osobně vliv každé poděkování od rodičů krev do žil, myslím, že to jako učitelé moc potřebujeme.

LN Jste průkopnicí školní robotiky. Co je na ní tak dobrého?

Mojí aprobaci je matematika-informatika, takže mám k těmto věcem blízko. První robotickou stavebnici jsem viděla asi v roce 2004 na Letní škole učitelů informatiky. Více než deset let vedu v Sušici robotický kroužek, takže už mám vyzkoušeno, že skrze robotiku se skvěle rozvíjejí dovednosti důležité pro 21. století. Snažíme se připravovat děti na budoucnost, ale vůbec netušíme, jak bude vypadat. A tak je potřeba je vybavit dovednostmi, které se bu-

Štěpánka Baierlová

■ **Vystudovala** učitelství na MFF UK v aprobaci matematika a informatika.

■ **Nyní působí jako učitelka** matematiky, robotiky a mediální výchovy na ZŠ v Sušici.

■ **Patří mezi průkopníky školní robotiky**, vede kroužky v Sušici a Plzni.

■ **Je aktivní v učitelských komunitách**, vystupuje jako lektorka na konferencích a vede webináře.

■ **V červnu 2020 se umístila na druhém místě učitelské soutěže Global Teacher Prize.**

dou hodit v jakékoli době: schopnost přemýšlet, spolupracovat, řešit problémy, být kreativní, flexibilní, umět na sobě pracovat. Při práci s roboty je to tam všechno: děti musí promyslet, jakého robota postaví, musí se domluvit v týmu, musí ho naprogramovat. Když je robot hotový, třeba zjistí, že jim vůbec nefunguje. Musí ho rozebrat a začít znovu, tím se učí vytrvalosti, schopnosti dotáhnout práci do konce, hledat další řešení. Naučí se toho opravdu hodně, přitom je to celou dobu hra a zábava. Občas se nám podaří postoupit do evropského kola některé z robotických soutěží, tam se k tomu přidává ještě nutnost prezentovat v angličtině.

LN Ještě něčím může být robotika dětem užitečná?

Není to jen o programování samotném. Když něco programujete, je potřeba se vyjadřovat zcela přesně a jasně, aby to stroj (robot, počítač) pochopil. Když řeknete robotovi „otoč se“, neudělá nic nebo něco, co vůbec nečekáte. Musíte mu říct na jakou stranu, o kolik stupňů. Naučit se řešit problémy tak, že je umím jasně popsat, je také důležitá dovednost. Krom toho si myslím, že přijde doba, kdy nebude povolání, kde by nebyla potřeba kooperace s nějakým robotem. V tomto světle je alarmující, že u nás je pouze jednodinová dotace v předmětu informatika jak na prvním, tak na druhém stupni. Některé děti se tak s tímto předmětem setkájí např. jen ve 3. a 6. třídě. V tom nám oproti světu ujíždí vlak a považují to za velký dluh, který stát vůči našemu vzdělávání má.

LN Kde se ve vás vlastně vzalo nadšení pro matematiku a informatiku?

Měla jsem na gymplu skvělého matikáře. Dával nám příklady typu: Myš běhá v místnosti, kde je padající omítka, jaká je pravděpodobnost, že omítka myš zasáhne? Matematika s ním byla velká zábava. Moje maminka byla učitelka a občas mě brala do hodiny a na školní výlety, i to mě určitě nasměrovalo na učitelskou dráhu.

LN Jaké děti byste chtěla jako učitelka vyslat do světa?

Chtěla bych, aby uměly diskutovat, naslouchat druhým, říct svůj názor, ale i spolupracovat. Snažíme se to trénovat pro drobných krůčcích ve všech předmětech, které učím. V matematice je to obtížnější, ale v informatice, v mediální výchově je prostor pro projektovou práci, která rozvoji dovedností hodně přispívá. Až budou odcházet z naší školy, chtěla bych, aby byly schopné jít si za svými sny, aby to byly děti, které se neztratí, aby se nevzdávaly a aby byly šťastné.

Autorka je spolupracovnicí LN